Valiokunnan lausunto PeVL 25/2026 vp– HE 183/2025 vp

Perustuslakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 183/2025 vp): Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on noussut esille tarve varmistua Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n 1 momentin 11 kohtaan ehdotetun muutoksen, jossa poistetaan epäiltyä rikosta koskeva erillisvaatimus rikoksen enimmäisrangaistuksesta, oikeasuhtaisuudesta ja välttämättömyydestä. Valtiovarainvaliokunta pyytää eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 2 momentin mukaisesti perustuslakivaliokunnan lausuntoa asiasta. Lausunto on annettava valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- lainsäädäntöneuvos Timo Annala, valtiovarainministeriö
- professori Tuomas Ojanen

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- apulaisprofessori Anu Mutanen

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi Harmaan talouden selvitysyksiköstä annettua lakia, verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annettua lakia, työtapaturma- ja ammattitautilakia, työntekijän eläkelakia sekä liikenteen palveluista annettua lakia.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.6.2026.

Hallituksen esitykseen sisältyy lakiehdotusten suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä koskeva jakso. Hallituksen käsityksen mukaan lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa säätämisjärjestyksessä.

Valmis
5.0

Valiokunnan lausunto PeVL 25/2026 vp

VALTIOVARAINVALIOKUNNAN LAUSUNTOPYYNTÖ

Valtiovarainvaliokunta on päättänyt pyytää eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 2 momentin mukaisesti perustuslakivaliokunnan lausuntoa erityisesti Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n 1 momentin 11 kohtaan ehdotetusta muutoksesta.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

(1) Hallituksen esityksessä ehdotetaan Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n 1 momentin 11 kohtaan muutosta, jolla luovutaan esitutkintaviranomaisten velvoitteidenhoitoselvityksen pyytämistä rajoittavista erillisvaatimuksista. Voimassa olevan säännöksen mukaan velvoitteidenhoitoselvitys laaditaan tukemaan poliisin, Rajavartiolaitoksen tai Puolustusvoimien suorittamaa rikosten ennalta estämistä ja selvittämistä tai Tullin suorittamaa esitutkintaa, jos rikoksesta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään yksi vuosi vankeutta ja rikoksen epäillään tapahtuneen organisaation toiminnassa taikka organisaatiota hyväksi käyttäen. Ehdotuksen mukaan esitutkintaviranomaiset voivat jatkossa pyytää velvoitteidenhoitoselvitystä myös sellaisten epäiltyjen rikosten tapauksissa, joissa säädetty enimmäisrangaistus on alle yksi vuosi vankeutta eikä rikoksen epäillä tapahtuneen organisaation toiminnassa taikka organisaatiota hyväksi käyttäen.

(2) Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 38/2010 vp). Perustuslakivaliokunta arvioi tässä yhteydessä myös nimenomaisesti velvoitteidenhoitoselvitystä koskevaa sääntelyä. Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 5 §:n mukaisesti selvitysyksikkö voi laatia velvoitteidenhoitoselvityksen yksinomaan viranomaisen pyynnöstä ja ainoastaan selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:ssä säädettyyn käyttötarkoitukseen. Selvitysyksikön tiedonsaantioikeus velvoitteidenhoitoselvityksen sisältämiin tietoihin määräytyy selvitysyksiköstä annetun lain 7 §:n perusteella. Sen mukaan selvitysyksiköllä on oikeus saada salassapitovelvollisuuden estämättä viranomaiselta ne velvoitteidenhoitoselvityksen laatimiseksi välttämättömät tiedot, jotka velvoitteidenhoitoselvitystä pyytävä viranomainen on oikeutettu saamaan selvityspyynnössä kuvattua käyttötarkoitusta varten. Velvoitteidenhoitoselvitykseen saadaan hallituksen esityksen perustelujen (s. 16) mukaan tietoja Verohallinnolta, Tullilta, Eläketurvakeskukselta, Työllisyysrahastolta, Tapaturmavakuutuskeskukselta, Ulosottolaitokselta, Oikeusrekisterikeskukselta sekä Patentti- ja rekisterihallitukselta.

(3) Ehdotettu sääntely laajentaa Harmaan talouden selvitysyksikön oikeuksia käsitellä velvoitteidenhoitoselvityksiä varten luonnollisten henkilöiden tietoja. Ehdotus on tältä osin merkityksellinen perustuslain 10 §:ssä säädetyn henkilötietojen suojan kannalta. Sääntelyn arvioinnin kannalta olennaista kuitenkin on, että ehdotettu muutos ei laajenna selvitystä pyytävän viranomaisen tiedonsaantioikeuksia, vaan Harmaan talouden selvitysyksikön laatima velvoitteidenhoitoselvitys voi sisältää aina vain sellaisia tietoja, jotka selvitystä pyytävällä viranomaisella on oikeus saada omien tiedonsaantioikeuksiensa puitteissa kyseistä käyttötarkoitusta varten. Lisäksi velvoitteidenhoitoselvityksen on selvitysyksiköstä annetun lain muutettavaksi ehdotettavan 5 §:n mukaisesti oltava välttämätön 6 §:ssä säädetyn käyttötarkoituksen kannalta ja pyytävän viranomaisen on esitettävä vahvistus siitä, että

välttämättömyys on arvioitu. Ehdotettu sääntely, jossa on kyse ensisijaisesti viranomaisen erikseen säädetyn tiedonsaantioikeuden teknisestä toteuttamistavasta, ei perustuslakivaliokunnan mielestä muodostu valtiosääntöoikeudellisesti ongelmalliseksi.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Perustuslakivaliokunta esittää,

että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Helsingissä 21.4.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Heikki Vestman kok
varapuheenjohtaja Onni Rostila ps
jäsen Fatim Diarra vihr
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Atte Kaleva kok
jäsen Teemu Keskisarja ps
jäsen Mats Löfström r
jäsen Karoliina Partanen kok
jäsen Johannes Yrttiaho vas
varajäsen Henrik Vuornos kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Johannes Heikkonen